

МОЖЛИВОСТІ ДИТЯЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

© Кабусь Н. Д., 2015
<http://orcid.org/0000-0003-3665-8501>

У статті показано, що діяльність дитячих громадських організацій має значний потенціал у контексті реалізації ідеї сталого розвитку суспільства. Охарактеризовано діяльність дитячої громадської організації „Вітрила”: мету, структуру, основні напрями діяльності. Наголошено, що функціонування дитячого співтовариства завдяки поєднанню традицій і новацій, через використання символіки, атрибутів, системи ритуалів, розробку та здійснення колективних творчих справ у різних сферах життєдіяльності, забезпечує створення розвиваючого середовища, що має цілісний соціально-виховний вплив на дітей та молодь: сприяє формуванню стійкої системи цінностей, відповідних переконань й виявляється в цілеспрямованій діяльності з метою поліпшення навколишнього світу. Доведено, що функціонування дитячого об'єднання на базі навчального закладу відіграє вирішальну роль у формуванні стійкої особистісної та соціальної позиції дітей та молоді, що є важливою умовою стабільного прогресивного розвитку суспільства в цілому.

Ключові слова: дитяча громадська організація, сталий розвиток, соціальне виховання, діти, молодь, особистість, соціальний педагог.

Кабусь Н.Д. Возможности детских общественных организаций в контексте стимулирования к устойчивому развитию детей и молодежи

В статье показано, что деятельность детских общественных организаций имеет значительный потенциал в контексте реализации идеи устойчивого развития общества. Охарактеризовано деятельность детской общественной организации „Паруса”: цель, структуру, основные направления работы. Подчеркнуто, что функционирование детского сообщества благодаря объединению традиций и новацій, через использование символики, атрибутов, системы ритуалов, разработку и осуществление коллективных творческих дел обеспечивает создание развивающей среды, которая осуществляет целостное социально-воспитательное влияние на детей и молодежь: способствует формированию устойчивой системы ценностей, соответствующих убеждений и выражается в целенаправленной деятельности по улучшению окружающего мира. Доказано, что функционирование детского объединения на базе учебного заведения имеет решающую роль в формировании устойчивой личностной и социальной позиции детей и молодежи, что является важным условием стабильного прогрессивного развития общества в целом.

Ключевые слова: детская общественная организация, устойчивое развитие, социальное воспитание, дети, молодежь, личность, социальный педагог.

Kabus N. Resources of children's public organizations for the promotion of children and youth sustainable development.

The article considers the role of children's organizations in the formation of personality. It was proved that inclusion of children and youth into children's public associations activities is an important condition for sustainable development of personality which is the ability of sustainable harmonious progress on the principles of humanism, dialogue and cooperation, self-realization both with the aim of one's own success and for the benefit of society.

The activities of the children's public organization "Sails" which operates on the basis of Zolochiv grammar school No.1 of Kharkiv region are characterized in the context of implementing the idea of sustainable development, such as: its objective (team unity, the formation of sustainable worldview and citizenship of young people, development of responsibility for their own actions, creativity and children's initiatives, the implementation of nice, interesting, and useful things); its structure (cabin boys, navigators, captains; the Council of Admirals and the Admiralty: education, sports, freedom of speech, help, work and culture sectors); its main activities (implementation of the program "Me – Family – Homeland" with subprograms created according to the names of the Admiralty).

It is shown that the functioning of the children's community due to combination of tradition and innovation, through the use of symbols, attributes, system of rituals, with the continued development and implementation of a wide range of collective and creative work, is a powerful unifying factor, which motivates the children of different ages to work together in order to improve the world. This activity contributes to the education of the individual as a responsible social individual, a representative of a certain social group, family, community, nation and state, who is capable of social work, combining the efforts of different individuals, social groups, with the aim of positive social transformation. It was proved that creation of children's associations on the basis of educational institutions is a necessary condition for the sustainable personal development.

Key words: children's public organization, sustainable development, social education, children, youth, personality, social pedagogue.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми переходу суспільства на рівень сталого розвитку, що передбачає збалансований поступальний екологічний, економічний і соціальний прогрес соціальної спільноти протягом тривалого часу, потребує від системи освіти впровадження таких форм та методів діяльності, які б сприяли ефективному соціальному вихованню підростаючого покоління. Це потребує насамперед розвитку мислення, орієнтованого на стале

майбутнє, і відповідних смисложиттєвих цінностей та пріоритетів особистості, яка одночасно є представником різних соціальних груп й має чітко усвідомлювати власну причетність до перебігу світових та цивілізаційних процесів, відчувати соціальну відповідальність як за результати власної життєдіяльності, так і за індивідуальний внесок у процес суспільних перетворень.

Важливе значення у вирішенні означеної проблеми відводиться залученню дітей та молоді під час навчання до діяльності дитячих громадських організацій, що створюють якнайсприятливіші умови для розвитку творчого та духовного потенціалу підростаючого покоління, стимулюють до соціальної творчості з метою поліпшення власного і суспільного буття. Саме долучення дітей до активної діяльності щодо поліпшення навколишнього світу забезпечує набуття культурного досвіду в процесі взаємодії із соціальним середовищем на когнітивному, емоційно-ціннісному і діяльнісному рівнях й уможлиблює формування стійкої особистісної та суспільної позиції індивіда.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На важливості відродження дитячого громадського руху, його значному виховному та розвивальному потенціалі наголошують сучасні вчені Н.В. Заверико, О.Г. Карпенко, Н.М. Коляда, Г.М. Лактіонова, О.В. Лісовець, Р.М. Охрімчук, Ж.В. Петрочко, Ю.Й. Поліщук, С.Я. Харченко, Л.В. Шелестова та інші, зазначаючи, що участь у діяльності дитячих об'єднань сприяє позитивному соціальному становленню дітей та молоді, дозволяє реалізовувати інтереси та здібності, формує активну життєву позицію особистості й спонукає її до подальшої самореалізації та саморозвитку, допомагає набути досвіду соціальних відносин, забезпечуючи водночас організоване та змістовне дозвілля [1; 2; 3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто підкреслити, що долучення дітей та молоді до діяльності дитячих громадських організацій має значний потенціал у контексті реалізації ідеї сталого розвитку, є важливим ресурсом позитивних змін, оскільки являє собою приклад добровільного об'єднання дітей і дорослих для спільної діяльності на користь суспільства, інших людей і самих себе й характеризується високим рівнем усвідомлення соціальної відповідальності, власної причетності до поліпшення життя як особистісного, так і суспільного.

Проте участь дітей у діяльності таких організацій нині не є масовою. Так, проведені нами опитування студентів вищих педагогічних навчальних закладів

свідчать, що досвід долучення до діяльності дитячих громадських організацій мають близько 15% випускників шкіл, причому подібні організації діють переважно в навчальних закладах нового типу (ліцеях, гімназіях, НВК тощо), що суттєво знижує їхній позитивний соціально-виховний вплив на підростаюче покоління. Вирішення означеної проблеми потребує пропаганди діяльності дитячих громадських об'єднань, особливо в контексті актуальності переходу суспільства до сталого розвитку.

Формулювання мети наукової праці. Мета статті – охарактеризувати діяльність дитячої громадської організації та виявити можливості дитячих об'єднань щодо забезпечення сталого розвитку дітей і молоді як важливої умови стабільного прогресивного розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що нині в Україні відбувається відродження дитячого громадського руху: в навчальних закладах створюються і функціонують дитячі організації та співтовариства, зокрема „Барвінкова країна”, „Берегиня”, „Веселкове сузір'я”, „Земляни”, „Країна Добра”, „Планета дитинства”, „Юнландія” та інші. Означені об'єднання діють у межах Федерації дитячих організацій України – добровільної неполітичної всеукраїнської спілки дитячих громадських об'єднань для дітей 6–17 років. Їх діяльність ґрунтується на принципах добровільності, вільного вибору видів і змісту діяльності, орієнтації на інтереси дітей; рівноправного партнерства, творчої взаємодії дітей і дорослих; змагання, романтики та гри й спрямована на об'єднання зусиль дітей та молоді для організації добрих, цікавих, корисних справ, волонтерської допомоги й сприяє розвитку соціальної активності підростаючого покоління, вихованню людяності, доброти, цілеспрямованості, наполегливості, відповідальності; формуванню національно свідомого громадянина країни.

Розглянемо детальніше діяльність дитячого об'єднання на прикладі дитячої громадської організації „Вітрила”, що діє на базі Золочівської гімназії № 1 Харківської області, власний досвід перебування й активної участі у якій презентували студенти – майбутні соціальні педагоги Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Дитячу громадську неполітичну організацію „Вітрила” було створено в 1999 році педагогічним колективом на чолі з директором та учнями старших класів на основі добровільності, узгодженості, рівноправності. Вона є складовою

Федерації дитячих організацій України й включає в себе всіх учнів гімназії. Метою діяльності організації є формування стійкої світоглядної та громадянської позиції молоді, згуртування колективу, розвиток відповідальності за власні дії, творчості й ініціативи дітей, залучення до суспільно-корисних справ.

Організація має свою вікову структуру (юнги – учні 1-4 класів, штурмани – 5-8 класів, капітани – 9-11); символіку (прапор, девіз, емблему), гімн, кодекс честі, права, обов'язки, закони, атрибути та ритуали, які пов'язані з історією, традиціями чи сьогоденням організації. Так, прапор дитячої організації „Вітрила” містить три кольори: жовтий, що символізує юнг, оранжевий – штурманів, червоний – капітанів, –є символом честі і згуртованості, вірності ідеалам добра і справедливості, справі організації. Емблемою організації є зображення лелеченяти та квітучої гілочки (як символів відродження, щастя, радості, добробуту та здоров'я в кожній оселі) на фоні розкритої книги; над ними чисте небо, промені сонця й веселка, що засвідчує прихід погожої днини та потрібної справи. Така емблема втілює чисте, життєрадісне, щасливе дитинство, а також спрямованість дітей та молоді у майбутнє, прагнення до саморозвитку й об'єднання зусиль заради творення добра.

У спільній діяльності діти разом з дорослими створили й зобразили на стіні школи власну символічну карту. На ній зображено корабель, що символізує учнівський колектив, який під розгорнутими вітрилами прямує до своєї мети в океані Натхнення. На цій карті є міста Юнг, Штурманів та Капітанів, власні острови, рифи й архіпелаги, моря, бухти та водоспади (Знань, Скарбів, Надії, Праці, Перемоги та ін.), які відображають основні ідеї, напрями, орієнтири та цінності, до яких прагнуть діти. На карті зазначено девіз організації: „Нехай несуть, неначе крила, до нових звершень нас „Вітрила”! Біля неї відбуваються урочисті лінійки (які є щотижневим ритуалом організації), проходять звіти, свята. Юнги, штурмани та капітани мають власну урочисту і повсякденну форми з елементами морської символіки. Кожен загін – клас – має власну назву (Діти веселки, Нашадки козаків та ін.), символіку й атрибути, що значно згуртовує колектив, сприяє створенню позитивної емоційної атмосфери, розвитку доброзичливих взаємин, взаємоповаги і підтримки, стимулює до активної творчої діяльності для досягнення значущої мети.

Керівним органом дитячої організації „Вітрила” є Рада адміралів, яка співпрацює з педагогічним колективом, адміністрацією гімназії та батьківським

комітетом, а також з іншими громадськими та молодіжними організаціями; координує роботу класних колективів; піклується про молодших гімназистів. Рада адміралів складається з Адмірала дитячої організації „Вітрила”, контр-адмірала – його заступника, а також керівників адміралтейств: освіти, спорту, свободи слова, допомоги, праці та культури, постійним завданням яких є ініціювання та розробка найрізноманітніших колективних творчих справ, які можуть стимулювати дітей різного віку до спільної діяльності з метою поліпшення життя, на користь людям.

Основним напрямом діяльності дитячої організації „Вітрила” є реалізація програми „Я – родина – Батьківщина”, яку прийнято на основі законів честі і совісті, єдності слова і справи, дружби і товаришкості, доброти і милосердя, що забезпечує формування в дітей стійкого ціннісного ставлення до сім’ї, громади, нації як важливих соціальних груп, гармонійне функціонування котрих є умовою стабільного прогресивного розвитку суспільства.

У межах означеної програми кожне адміралтейство реалізує власну підпрограму відповідно до своєї назви. Так, Адміралтейство культури організує дозвілля учнів у позаурочний час, проводить зустрічі та конкурси, вечора відпочинку, КВК, концерти, календарні й родинні свята, а також заходи, спрямовані на формування ціннісного ставлення до рідної країни та культури, зокрема свята: „Червона калина”, „Мій край – земля моїх батьків”, „Моє селище найкраще”, свята „Козацькому роду нема переводу”, „Від діда-прадіда”, „А я просто українка, україночка”, „Найцікавіше про рідну землю”, спрямовані на виявлення і розвиток творчих та індивідуальних здібностей дітей, популяризацію української культури.

Адміралтейство допомоги проводить акції „Милосердя”, „Діти-дітям”, „Від серця до серця”, організує „Бюро добрих послуг”, „Дні добрих справ”. Відповідно до означеного напрямку старшокласники надають шефську підтримку учням молодших класів; надають допомогу людям старшого віку та ветеранам; відвідують школи-інтернати для дітей з особливими потребами, організовують і проводять спільний фестиваль дитячої творчості „Повір у себе”, що сприяють вихованню в дітей та молоді кращих людських якостей, формують здатність допомагати іншим людям, уміння творити добро, бути милосердним, небайдужим до чужої біди.

Адміралтейство праці проводить трудові акції та ярмарки саморобок, операції „Чистодвір”, „Чистота і порядок”, організовує прибирання території гімназії, догляд за присадибною ділянкою та клумбами на території гімназії; здійснює рейд-перевірки „Гімназія – наш дім, ми – господарі в ньому” та інші заходи, що сприяють формуванню шанобливого ставлення до праці, виховують здатність діяти спільно для творення загального добробуту.

Адміралтейство спорту здійснює роботу з профілактики шкідливих звичок й пропаганди здорового способу життя, організовує змагання, турніри, спортивні свята, туристичні зльоти, тижні та місячники здоров'я, залучає учнів гімназії до занять у спортивних секціях; ініціює зустрічі учнів з лікарями, видатними спортсменами, тренерами ДЮСШ; висвітлює підсумки спортивного життя гімназії на сторінках газети „Вітрила”.

Адміралтейство свободи слова здійснює рейд-перевірки класних куточків, випуск новин по шкільному радіо, створює фоторепортажі із загальногімназійних свят, екскурсій, висвітлює підсумки загальношкільних заходів на стенді „Самі готуємо, самі плануємо, самі проводимо” й організовує щотижневий випуск загальношкільної газети „Вітрила” з постійними рубриками „Навчання”, „Культура”, „Допомога”, „Праця”, „Спорт”.

Традиціями дитячої організації „Вітрила” є урочиста посвята й прийом новачків до шкільного об'єднання „Вітрила”, проведення Малих олімпійських ігор, заходів: „Гімназія має талант”, „Крізь терни до зірок”, „Сім кольорів веселки”, конкурсів: „Клас року”, „Козацькі гарти”, „Марафон знань” та ін. Усе це робить життя дитячого колективу яскравим, змістовним, створює піднесений настрій, дух єдності та взаємодопомоги, сприяє виникненню бажання творити добро, діяти разом на радість і користь людям.

Отже, діяльність дитячого співтовариства завдяки поєднанню традицій і новацій – через використання символіки, атрибутів, системи ритуалів, а також постійну розробку та здійснення найрізноманітніших колективних творчих справ у різних сферах життєдіяльності, – стає могутнім об'єднуючим фактором, що стимулює дітей різного віку до спільної діяльності з метою поліпшення навколишнього світу. Досвід свідчить, що така діяльність має значні результати щодо стимулювання особистості до сталого розвитку. Так, спостереження за випускниками шкіл, студентами вищих навчальних закладів, котрих під час навчання залучали до діяльності громадських організацій, свідчать, що вони

пишаються своїм колективом і навчальним закладом, власними справами та досягненнями й у подальшому активно виявляють себе у навчальній, громадській, волонтерській, науковій, дозвілєвій, творчій діяльності, характеризуються стійким прагненням до особистісного самовдосконалення.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, дослідження діяльності дитячих громадських організацій дозволяє стверджувати, що вона має значні можливості щодо стимулювання до сталого розвитку дітей та молоді.

По-перше, функціонування дитячого співтовариства забезпечує створення духовно насиченого соціально-виховного середовища у навчально-виховному закладі, що цілісно впливає на підростаюче покоління – їхнє мислення, почуття, волю. Означена діяльність насамперед сприяє формуванню стійкої системи цінностей особистості, зокрема усвідомлення власної значимості, цінності інших людей, спільної діяльності, творчості та перетворення – удосконалення суспільного чи індивідуального буття – й на основі цього ствердження ідеалу істини, добра й краси як найвищих духовних орієнтирів людства. Це спонукає дітей до спільної діяльності з творення добра й краси, – стимулює вибудовувати красу навколо себе, привносити добро в життя, брати участь у перетворенні конкретних обставин життєдіяльності, допомагати тим, хто поруч, привчає працювати для досягнення власного благополуччя та блага інших людей.

По-друге, така діяльність сприяє гармонізації індивідуальної та соціальної складових розвитку особистості й відповідно забезпечує формування стійкої особистісної та суспільної позиції індивіда, ствердження цінності й значущості сім'ї, громади, нації як важливих соціальних груп, гармонійне функціонування яких є невід'ємною умовою стабільного суспільного розвитку, що спонукає дітей до спільної творчої діяльності з метою їхнього зміцнення і розвитку.

По-третє, означена діяльність дозволяє реалізовувати в життєдіяльності дитячого колективу обґрунтовану А.С. Макаренком систему перспектив (близьких, середніх і віддалених), спрямованих на творення добра й краси. Означені перспективи охоплюють усі сфери життєдіяльності, унеможливаючи негативні прояви та безцільне витрачання часу. Крім того, це забезпечує безперервний рух уперед, розвиток, прогрес й спонукає дітей до

спільної творчої „праці-турботи” для поліпшення власного та суспільного життя, в якій кожен має можливість виявити власну індивідуальність, розвинути здібності, загартувати волю, жити повноцінним щасливим життям й приносити щастя іншим.

По-четверте, залучення дітей до активної творчої діяльності щодо вдосконалення навколишнього світу й самих себе забезпечує поступовий перехід колективу до самоорганізації та самоуправління – діти починають усвідомлювати важливість максимального залучення та об’єднання зусиль представників різних соціальних груп для соціальної творчості, спільної діяльності з метою досягнення позитивних соціально значущих результатів.

Таким чином, функціонування дитячого співтовариства на базі навчального закладу стає простором позитивно спрямованого особистісного та соціального розвитку дітей і молоді, сприяючи якомога повнішому розкриттю фізичного, емоційного, інтелектуального, соціального, духовного потенціалу особистості, розумінню нею власного призначення та сутності як суб’єкта і творця власного й суспільного життя, формуванню настанови на гуманістичне, творче ставлення до світа і самої себе. Це відіграє вирішальну роль у формуванні стійкої особистісної та соціальної позиції дітей і молоді, що є важливою умовою забезпечення стабільного прогресивного розвитку суспільства загалом.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є підготовка майбутніх соціальних педагогів як спеціалістів у галузі соціального виховання до якнайширшої пропаганди дитячого громадського руху та організації діяльності дитячого співтовариства з метою сталого розвитку дітей та молоді.

Література

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / за заг. ред. проф. І. Зверєвої. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
2. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України / О. В. Лісовець. – К. : Академія, 2011 – 255 с.
3. Формування світоглядної позиції підлітків у дитячих об’єднаннях: матеріали між нар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2011 р.) – Ін-т проблем виховання, НАПН України, 2011 – 158 с.